

СХІДНИЙ АПЕЛЯЦІЙНИЙ ГОСПОДАРСЬКИЙ СУД

ПОСТАНОВА ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

05 червня 2023 року

м. Харків

Справа №917/193/23

Східний апеляційний господарський суд у складі колегії суддів:

головуючий суддя Хачатрян В.С., суддя Гетьман Р.А., суддя Россолов В.В.,

за участю секретаря судового засідання Ярош В.В.,

за участю представників у режимі відеоконференції:

позивача – Овчаренко Т.В. (адвокат), свідоцтво серія КС № 000235 від 12.11.2018 року, договір про надання правової допомоги від 09.01.2023 року;

відповідача – Лобов М.О. (адвокат), ордер серія ВІ№1110992 від 02.11.2022 року, свідоцтво №3420 від 26.05.2022 року;

розглянувши у відкритому судовому засіданні, в приміщенні Східного апеляційного господарського суду апеляційну скаргу відповідача – Комунального некомерційного медичного підприємства «Центр первинної медико-санітарної допомоги №1» міста Кременчука (вх.№866П/1) на рішення Господарського суду Полтавської області від 07.04.2023 року у справі №917/193/23,

за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Інженерно-будівельна фірма «Престижсервіс» вул.Приморська, 74, кв. 493, м.Світловодськ, Кіровоградська область, 27500,

до Комунального некомерційного медичного підприємства «Центр первинної медико-санітарної допомоги №1» міста Кременчука, вул. Івана Мазепи, 26, м.Кременчук, Полтавська область, 39600,

про стягнення 412102,03 грн.,-

ВСТАНОВИВ:

До Господарського суду Полтавської області звернулося Товариство з обмеженою відповідальністю «Інженерно-будівельна фірма «Престижсервіс» про стягнення з Комунального некомерційного медичного підприємства «Центр первинної медико-санітарної допомоги №1» міста Кременчука на свою користь 317972,00 грн. основної заборгованості, 9539,16 грн. 3% річних та 84590,87 грн. інфляційних витрат з порушення грошових зобов'язань згідно договору №224 про закупівлю робіт від 25.11.2020 року.

Рішенням Господарського суду Полтавської області від 07.04.2023 року у справі №917/193/23 (повний текст складено 11.04.2023 року, суддя Ціленко В.А.) позов задоволено.

Стягнуто з Комунального некомерційного медичного підприємства «Центр первинної медико-санітарної допомоги №1» міста Кременчука на користь Товариства з обмеженою відповідальністю «Інженерська будівельна фірма «Престижсервіс» 317972,00 грн. основної заборгованості, 9539,16 грн. 3% річних, 8590,87 грн. інфляційних витрат, 6481,53 грн. судового збору та 20000,00 грн. витрат на професійну правничу допомогу.

Відповідач з вказаним рішенням суду першої інстанції не погодився та звернувся до суду апеляційної інстанції зі скаргою, в якій, посилаючись на порушення судом першої інстанції при прийнятті рішення норм права, на неповне з'ясування обставин, що мають значення для справи, а також на невідповідність висновків суду обставинам справи, просить:

- рішення Господарського суду Полтавської області від 07.04.2023 року скасувати в частині стягнення 9539,16 грн. 3% річних, 84590,87 грн. інфляційних витрат та 20000,00 грн. витрат на професійну правничу допомогу;
- прийняти в цій частині нове судове рішення, яким у задоволенні позовних вимог відмовити;
- витрати зі сплати судового збору пропорційно розподілити між сторонами.

В обґрунтування апеляційної скарги апелянт зазначає, що судом першої інстанції не враховано обраних сторонами порядок застосування штрафних санкцій. Так, позивачем та місцевим господарським судом проігноровано зміст пунктів 3.7. та 9.4. договору, якими відповідача звільнено від відповідальності за несплату виконаних робіт у разі відсутності бюджетних коштів (асигнувань).

Скаржник вказує, що під час розгляду справи та винесення оскаржуваного рішення, не враховано матеріальний стан відповідача та докази, що підтверджують факт відсутності бюджетного фінансування. Так, будівельні роботи завершені у грудні 2021 року, про що свідчить надана позивачем копія акту приймання виконаних будівельних робіт. Необхідні кошти відповідачу у 2021 році не виділялись. Станом на кінець грудня 2021 року відповідач так і не отримав необхідного фінансування. На підтвердження надавалась паперова копія електронної виписки з казначейського рахунку. У 2022 та 2023 роках коштів для оплати виконаних робіт також не виділялись, що підтверджується їх відсутністю у помісячних планах асигнувань на 2022 та 2023 роки, копії яких також містяться у матеріалах справи, але не були враховані та оцінені судом першої інстанції.

Апелянт у скарзі, посилаючись на норми ст. 551 Цивільного кодексу України та ст.233 Господарського кодексу України зазначає, що накладення штрафних санкцій у сумі 9539,16 грн. (3% річних) та 84590,87 грн. (інфляційні витрати) є суттєвим фінансовим тягарем для підприємства, адже витрати на сплату штрафних санкцій із бюджету фінансуватись не будуть.

Вказує апелянт і на невідповідність висновків суду, зокрема не врахування висновків Верховного Суду та доводів відповідача щодо розміру витрат на правову допомогу, а саме щодо їх обґрунтованості, доцільності та співмірності.

Ухвалою Східного апеляційного господарського суду від 10.05.2023 року відкрито апеляційне провадження за скаргою відповідача на рішення Господарського суду Полтавської області від 07.04.2023 року у справі №917/193/23. Встановлено строк на протязі якого позивач має право подати до суду відзив на апеляційну скаргу, а також встановлено строк на протязі якого учасники справи мають право подати до суду клопотання, заяви, документи та докази в обґрунтування своєї позиції по справі; справу призначено до розгляду в судовому засіданні на 05.06.2023 року і роз'яснено шляхи реалізації права учасників справи на участь у судовому засіданні, а також шляхи реалізації права учасників справи на подання документів до суду засобами електронного зв'язку. Витребувано з Господарського суду Полтавської області матеріали справи №917/193/23.

Вказана ухвала суду була направлена на адреси сторін засобами поштового зв'язку та на електронну пошту, які зазначені у документах, що надані до суду.

18.01.2023 року матеріали справи №917/193/23 надійшли до Східного апеляційного господарського суду.

25.05.2023 року від позивача надійшов відзив на апеляційну скаргу (вх. №5934), в якому зазначає, щ згоден з рішенням господарського суду першої інстанції, вважає його обґрунтованим та законним прийнятим при об'єктивному та повному дослідженні всіх матеріалів справи, без порушенн матеріального чи процесуального права, у зв'язку з чим просить оскаржуване рішення залишити бе змін, а апеляційну скаргу – без задоволення. Позивач просить суд при апеляційному перегляді рішенн суду, звернути увагу на довільне тлумачення скаргником наявних між сторонами правовідносин.

29.05.2023 року від відповідача на електронну пошту суду надійшла відповідь на відзив (вх. №6037), якому викладену позицію у справі, а саме про необхідність дослідження додаткових угод до договор! врегулювання питання про відсутність відповідальності у випадку не надання бюджетних асигнувань того, що відповідач не впливає на порядок та строки отримання бюджетних асигнувань і штрафні санкці за асигнуваннями не відшкодовуються. Відповідь на відзив долучено до матеріалів справи.

У судовому засіданні 05.06.2023 року представник відповідача підтримав доводи та вимоги апеляційнс скарги і наполягав на її задоволенні. Представник позивача проти позиції апелянта заперечував з підста викладених у відзиві.

У ході апеляційного розгляду даної справи Східним апеляційним господарським судом, у відповідності до п.4 ч.5 ст.13 Господарського процесуального кодексу України, було створено учасникам справи умов для реалізації ними прав, передбачених цим Кодексом у межах строку, встановленого ч. 1 ст. 27 Господарського процесуального кодексу України.

Відповідно до ч.1 ст.269 Господарського процесуального кодексу України, суд апеляційної інстанці переглядає справу за наявними у ній і додатково поданими доказами та перевіряє законність обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів та вимог апеляційної скарги. З приписами ч.2 цієї норми, суд апеляційної інстанції досліджує докази, що стосуються фактів, на як учасники справи посилаються в апеляційній скарзі та (або) відзиві на неї. В ході розгляду даної справ судом апеляційної інстанції було в повному обсязі досліджено докази у справі, пояснення учасникі справи, викладені в заявах по суті справи в суді першої інстанції - у відповідності до приписів ч.1 ст.21 Господарського процесуального кодексу України, а також з урахуванням положень ч.2 цієї норми, якої встановлено, що докази, які не були предметом дослідження в судовому засіданні, не можуть бут покладені судом в основу ухваленого судового рішення.

Дослідивши матеріали справи, а також викладені в апеляційній скарзі, відзиві та відповіді на відзи доводи, перевібивши правильність застосування судом першої інстанції норм права, а також повнот встановлених обставин справи та відповідність їх наданим доказам, заслухавши пояснення представникі сторін, розглянувши справу в порядку ст. 269 Господарського процесуального кодексу України, колегі суддів Східного апеляційного господарського суду встановила наступне.

За загальним положенням цивільного законодавства, зобов'язання виникають з підстав, зазначених статті 11 Цивільного кодексу України. За приписами частини 2 цієї статті підставами виникненн цивільних прав та обов'язку, зокрема, є договори та інші правочини, інші юридичні факти. Підставою виникнення цивільних прав та обов'язків є дії осіб, що передбачені актами цивільного законодавства, також дії, що не передбачені цими актами, але за аналогією породжують цивільні права та обов'язки.

У відповідності зі ст. 173 Господарського кодексу України та ст. 509 Цивільного кодексу Україн господарським визнається зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених цим кодексом, в силу якого оди суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського ч управління-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майнс сплатити гроші, надати інформацію тощо), або утримуватися від певних дій, а інший суб'єкт (управлен сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконати її обов'язок.

Господарські зобов'язання можуть виникати, зокрема, з господарського договору та інших угод передбачених законом, а також з угод, не передбачених законом, але таких, які йому не суперечать (ст.17 Господарського кодексу України).

Згідно ч.7 ст. 179 Господарського кодексу України, господарські договори укладаються за правилами встановленими Цивільним кодексом України з урахуванням особливостей, передбачених цим кодексом.

Відповідно до ч. 1 ст. 626 Цивільного кодексу України договором є домовленість двох чи більше осіб спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

Статтею 627 Цивільного кодексу України передбачено, що відповідно до статті 6 ЦК України сторони вільними в укладанні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог Цивільного кодексу України, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості.

Договір є обов'язковим для виконання сторонами (ст. 629 Цивільного кодексу України).

Так, 25.11.2020 року між Товариством з обмеженою відповідальністю «Інженерно-будівельна фірма «Престижсервіс» (підрядник, позивач у справі) та Комунальним некомерційним медичним підприємством «Центр первинної медико-санітарної допомоги № 1» міста Кременчука (замовник, відповідач у справі) укладено договір про закупівлю робіт №224, відповідно до п. 1.1. якого підрядник зобов'язується за завданням замовника виконати на свій ризик своїми силами роботи по об'єкту «Капітальний ремонт санвузлів КНМП «Центр первинної медико-санітарної допомоги № 1 м.Кременчука по вул. Академіка Маслова 13/9 в м.Кременчуці Полтавської області (ДК 021:2015 ко 45453000-7-Капітальний ремонт і реставрація)», а замовник прийняти і оплатити виконані роботи.

Кількісні характеристики виконуваних за цим договором робіт визначаються проектно-кошторисною документацією, розробленою ФОП Воловиком О.М. (пункт 1.2. договору).

У пункті 2.1. договору визначено, що вартість договору становить 317972,00 грн. в т.ч. ПДВ 52995,33 грн (асигнування 2020 року складають 317972,00 грн. в т.ч. ПДВ 52995,33 грн.)

У розділі 3 договору сторони визначили порядок здійснення оплати, а саме розрахунки з підрядником з виконаних робіт здійснюються шляхом перерахування коштів з рахунку замовника на розрахунковий рахунок підрядника, на підставі належним чином оформлених документів (рахунків, актів виконаних робіт) підписаних уповноваженими представниками замовника і підрядника, протягом 10 робочих днів дня підписання акту виконаних робіт.

Пунктом 3.7. договору передбачено, що у разі затримки бюджетного фінансування, розрахунок з договором здійснюється протягом 7 робочих днів з дати отримання замовником бюджетного призначення на фінансування оплати за виконані підрядником роботи на свій рахунок.

Згідно пункту 4.1. договору підрядник розпочинає виконання робіт протягом 10-ти робочих днів з дня підписання цього договору. Строк виконання робіт до 31.12.2020 року.

Відповідно до пункту 9.2. договору у разі невиконання або несвоєчасного виконання зобов'язань по закупівлі товарів (робіт або послуг) за бюджетні кошти учасник сплачує штрафні санкції (неустойку штраф, пеня) у розрахунок 0,1% від вартості суми недовиконаних послуг по договору за кожний день прострочення, а у разі здійснення попередньої оплати учасник, крім сплати зазначених штрафних санкцій, повертає замовнику кошти з урахуванням індексу інфляції.

Замовник звільняється від відповідальності перед підрядником в разі затримки відповідного бюджетного призначення (пункт 9.3. договору). В інших випадках сторони несуть відповідальність згідно чинного законодавства України (пункт 9.4. договору).

Договір укладено з моменту підписання та скріплення печатками, діє до 31.12.2020 року, але в будь-якому випадку до повного виконання сторонами своїх зобов'язань за цим договором (пункт 11.1 договору).

Матеріали справи свідчать, що договір № 224 про закупівлю робіт підписано повноважними представниками сторін та скріплено печатками підприємств.

Відповідно до ст. 204 Цивільного кодексу України правочин є правомірним, якщо його недійсність прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним.

Матеріали справи не містять доказів визнання договору про закупівлю робіт № 224 недійсним чи обставин, які б свідчили про недійсність договору в силу закону.

Сторонами уклалися додаткові угоди, зокрема № 1 від 30.12.2020 року, якою пункти 11.1. та 4.2 договору викладено в новій редакції, а саме: продовжено строк дії договору до 31.12.2021 року та змінено строк виконання робіт – до 01.06.2021 року.

Додатковою угодою №2 від 30.12.2020 року пункт 2.1. договору викладено в новій редакції: «Вартість договору становить 317972,00 грн. в т.ч. ПДВ 52995,33 грн. (асигнування 2020 року складають 0,00 грн. т.ч. ПДВ 0,00 грн.)».

Додатковою угодою №3 від 28.10.2021 року пункт 2.1. договору доповнено наступним абзацем: «Вартість договору становить 317972,00 грн. в т.ч. ПДВ 52995,33 грн. (асигнування 2021 року складають 317972,00 грн. в т.ч. ПДВ 52995,33 грн.)».

Матеріали справи містяться складений та підписаний між сторонами акт приймання виконани будівельних робіт від 06.12.2021 року. Також матеріали справи містять складений та підписаний між сторонами акт звірки взаємних розрахунків станом на 01.10.2022 року від 24.10.2022 року згідно якого з відповідачем обліковується заборгованість у розмірі 317972,00 грн.

Враховуючи норми пункту 3.1. договору відповідач мав до 20.12.2021 року включно розрахуватися позивачем за виконані за договором №224 роботи на суму 317972,00 грн.

Дослідивши договір, з якого виникли цивільні права та обов'язки сторін, то укладений між сторонам правочин за своїм змістом та своєю правовою природою є договором будівельного підряду, правове регулювання якого визначено приписами Господарського кодексу України, Цивільного кодексу України.

Відповідно до ч. 2 ст. 317 Господарського кодексу України загальні умови договорів підряду визначаються відповідно до положень Цивільного кодексу України про договір підряду.

Згідно з ч. 1 ст. 837 Цивільного кодексу України за договором підряду одна сторона (підрядник) зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням другої сторони (замовника), а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу.

За приписами ст. 875 Цивільного кодексу України, за договором будівельного підряду підрядник зобов'язується збудувати і здати у встановлений строк об'єкт або виконати інші будівельні роботи відповідно до проектно-кошторисної документації, а замовник зобов'язується надати підрядникові будівельний майданчик (фронт робіт), передати затверджену проектно-кошторисну документацію, якщо цей обов'язок не покладається на підрядника, прийняти об'єкт або закінчені будівельні роботи та оплатити їх.

Договір будівельного підряду укладається на проведення нового будівництва, капітального ремонту, реконструкції (технічного переоснащення) підприємств, будівель (зокрема житлових будинків), споруд виконання монтажних, пусконаладжувальних та інших робіт, нерозривно пов'язаних місцезнаходженням об'єкта.

Відповідно до ч. 4 статті 882 Цивільного кодексу України передання робіт підрядником і прийняття її замовником оформляється актом, підписаним обома сторонами. У разі відмови однієї із сторін від підписання акта про це вказується в акті і він підписується другою стороною.

Матеріали справи свідчать, що на виконання умов договору №224 від 25.11.2020 року сторони 06.12.2020 року підписали акт приймання виконання будівельних робіт. Акт з боку відповідача підписаний без зауважень чи заперечень щодо якості та об'ємів робіт.

Відповідно до ч. 4 ст. 879 Цивільного кодексу України оплата робіт провадиться після прийняття замовником збудованого об'єкта (виконаних робіт), якщо інший порядок розрахунків не встановлений з погодженням сторін.

У пункті 3.1. договору сторони визначили строк оплати робіт – протягом 10 робочих днів з дня підписання акту виконаних робіт.

Відповідно до ст. 509 Цивільного кодексу України, зобов'язанням є праводіношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передат

майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.

Положення статті 525 Цивільного кодексу України визначають, що одностороння відмова від виконання зобов'язань, крім випадків, передбачених законом не допускається.

Згідно статті 526 Цивільного кодексу України зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору та вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог - відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться.

Частиною 1 статті 530 Цивільного кодексу України передбачено, якщо у зобов'язанні встановлений строк (термін) його виконання, то воно підлягає виконанню у цей строк (термін).

Згідно зі ст. 610 Цивільного кодексу України порушенням зобов'язання є його невиконання або виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (неналежне виконання).

Боржник вважається таким, що прострочив, якщо він не приступив до виконання зобов'язання або не виконав його у строк, встановлений договором або законом (ст.ст. 611, 612 Цивільного кодексу України).

Колегія суддів Східного апеляційного господарського суду погоджується із висновком суду першої інстанції, що матеріалами справи підтверджено факт невиконання відповідачем прийнятого на себе зобов'язання по сплаті у належні строки та розмірі за договором №224 від 25.11.2020 року. Таким чином місцевий господарський суд дійшов правомірного висновку, з яким погоджується колегія суддів апеляційної інстанції, що позовні вимоги про стягнення 317972,00 грн. заборгованості є обґрунтованими підлягають задоволенню, а вказана сума стягненню з відповідача на користь позивача.

Статтею 251 Цивільного кодексу України передбачено, що строком є певний період у часі, зі спливу якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення.

Терміном є певний момент у часі, з настанням якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення.

За нормами статті 212 Цивільного кодексу України, особи, які вчиняють правочин, мають право обумовити настання або зміну прав та обов'язків обставиною, щодо якої невідомо, настане вона чи ні (відкладальна обставина).

Особи, які вчиняють правочин, мають право обумовити припинення прав та обов'язків обставиною, щодо якої невідомо, настане вона чи ні (скасувальна обставина).

Якщо настанню обставини недобросовісно перешкоджала сторона, якій це не вигідно, обставина вважається такою, що настала.

Якщо настанню обставини недобросовісно сприяла сторона, якій це вигідно, обставина вважається такою, що не настала.

Отже, укладаючи умовний правочин з відкладальною обставиною, його сторони пов'язують виникнення прав і обов'язків за таким правочином з певною обставиною, щодо появи якої в майбутньому у сторін існує лише відповідна вірогідність.

Відкладальна обставина може полягати у діях як однієї із сторін договору, так і третьої особи, яка нею не є, але у будь-якому разі повинна обумовлювати настання (зміну) відповідних прав і відповідних обов'язків обох сторін договору, а не лише однієї з них, та у момент укладання договору стосовно такої обставини має бути невідомо, настане вона чи ні.

Таким чином, на відміну від строку, яким є визначений проміжок часу до відомого моменту або події, як неминуче має настати, відкладальна обставина має характер такої обставини, що може і не настати.

У договорі міститься посилання, на те, що у разі затримки бюджетного фінансування, розрахунок з договором здійснюється протягом 7 робочих днів з дати отримання замовником бюджетного призначення на фінансування оплати за виконані підрядником роботи на свій рахунок.

Судом встановлено, замовник, наперед знаючи про відсутність фінансування, допустив підрядника до виконання підрядних робіт і прийняв їх без зауважень, що підтверджується підписаним сторонами актом приймання виконаних будівельних робіт.

Судом враховується, що згідно з частиною першою статті 96 Цивільного кодексу України юридична особа самостійно відповідає за своїми зобов'язаннями.

Статтями 525, 526 даного Кодексу і статтею 193 Господарського Кодексу встановлено, що одностороння відмова від зобов'язання або одностороння зміна його умов не допускається, якщо інше не встановлено договором або законом. Зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору та вимог ЦК, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог - відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться. Кожна сторона повинна вжити усі заходи, необхідні для належного виконання нею зобов'язання, враховуючи інтереси другої сторони та забезпечення загальногосподарського інтересу. Порухення зобов'язань є підставою для застосування господарських санкцій, передбачених цим Кодексом, іншими законами та договором.

Верховний Суд України в постанові від 15.05.2012 року у справі № 11/446 зробив висновок, що на підставі частини другої статті 617 Цивільного кодексу України, частини другої статті 218 Господарського кодексу України та рішення Європейського суду з прав людини у справі «Терем ЛТД, Четчкін та Оліу проти України» від 18.10.2005 року відсутність бюджетних коштів не є підставою для звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання. У пункті 61 постанови Верховного Суду від 17.04.2018 року у справі № 911/4249/16 Велика Палата зазначила про те, що сама собою відсутність бюджетних коштів не є підставою для звільнення боржника від виконання зобов'язання. Такий правовий висновок викладено в постанові Верховного Суду України від 22.03.2017 року у справі № 3-77гс17, у постанові Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 27.03.2018 року у справах № 925/246/17, № 925/974/17, а також у постанові Великої Палати Верховного Суду від 10.04.2018 року у справі № 12-46гс18.

Враховуючи викладене, відсутність бюджетних коштів не виправдовує бездіяльність Комунального некомерційного медичного підприємства «Центр первинної медико-санітарної допомоги № 1» міст Кременчука і не є підставою для звільнення його від покладеного обов'язку по сплаті коштів за виконання роботи за договором, оскільки, як встановлено судом, за відсутності фінансування підрядник було допущено до виконання робіт.

Відповідно до частини 2 статті 625 Цивільного кодексу України боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом.

При цьому, передбачене законом право кредитора вимагати сплати боргу з урахуванням індексу інфляції та процентів річних є способами захисту його майнового права та інтересу, суть яких полягає у відшкодуванні матеріальних втрат кредитора від знецінення грошових коштів внаслідок інфляційних процесів та отриманні компенсації (плати) від боржника за користування утримуваними ним грошовими коштами, належними до сплати кредитором.

На підставі вищевказаної норми Закону позивачем зроблений розрахунок та заявлено до стягнення 3% річних у розмірі 9539,16 грн. та інфляційних втрат у розмірі 84590,87 грн.

Суд першої інстанції, з яким погоджується колегія суддів Східного апеляційного господарського суду, перевіряючи розрахунок позивача заявлених до стягнення інфляційних втрат та 3% річних, урахуванням норм чинного законодавства України і наявних між сторонами правовідносин (строків оплати та розміру заборгованості), дійшов обґрунтованого та правомірного висновку про задоволення позовних вимог і стягнення з відповідача на користь позивача 3% річних у розмірі 9539,16 грн. та інфляційних втрат у розмірі 84590,87 грн.

У апеляційній скарзі, у мотивувальній частині апелянт вказує про необхідність зменшення розміру стягуваних річних та інфляційних втрат, посилаючись на норми ст. 551 Цивільного кодексу України і ст. 233 Господарського кодексу України.

Скаржник вказує, що він позбавлений можливості здійснити оплату за оскаржуваним рішенням суду частині оплати 3% річних та інфляційних втрат. При цьому стягнення відповідних коштів стан непомірним тягарем, а позивачем не доведено, що у зв'язку з прострочення оплати за договором він зазнав збитків.

Колегія суддів апеляційної інстанції відзначає, що інфляційне нарахування на суму боргу та 3% річних не є санкціями, а отже відповідні суми не підлягають зменшенню за приписами ст. 551 Цивільного кодексу України та ст. 233 Господарського кодексу України.

Разом з тим, з огляду на мотиви про компенсаційний характер заходів відповідальності у цивільному праві, Велика Палата Верховного Суду у постанові від 18.03.2020 року у справі №902/417/18 дійшла висновку, що, виходячи з принципів розумності, справедливості та пропорційності, суд за певних умов може зменшити розмір як неустойки, штрафу, так і процентів річних за час затримки розрахунків відповідно до статті 625 ЦК України, оскільки всі вони спрямовані на відновлення майнової сфери боржника. Отже, з урахуванням конкретних обставин справи, які мають юридичне значення, та, зокрема, зазначених вище критеріїв, суд може зменшити загальний розмір відсотків річних як відповідальності за час прострочення грошового зобов'язання.

Проте підстав для зменшення інфляційних нарахувань немає, адже законодавство цього не передбачає. Верховний Суд у зазначеній вище постанові не вказує про можливість зменшення інфляційних втрат.

Таким чином, відповідачем не доведено та не обґрунтовано наявність правових підстав для зменшення інфляційних втрат і відмови в позові у відповідній частині.

Щодо стягнення 3% річних, то слід відзначити, що за загальним правилом право суду зменшити заявлену до стягнення суму пов'язане з наявністю виняткових обставин, встановлення яких вимагає надання оцінки поданим учасниками справи доказам та обставинам, якими учасники справи обґрунтовують наявність підстав для зменшення, так і заперечення інших учасників щодо такого зменшення. Вирішуючи питання про зменшення суми, яка підлягає стягненню зі сторони, що порушила зобов'язання, суд повинен з'ясувати наявність значного перевищення розміру з розміром збитків, а також об'єктивно оцінити, чи є цей випадок винятковим, виходячи з інтересів сторін, які заслуговують на увагу, ступеня виконання зобов'язань, причин неналежного виконання або невиконання зобов'язання, значності прострочення у виконанні зобов'язання, невідповідності розміру наслідкам порушення, негайного добровільного усунення винною стороною порушення та його наслідків та ін. При цьому обов'язок доведення існування обставин, які можуть бути підставою для зменшення розміру заявленої до стягнення суми покладається на особу, яка заявляє відповідне клопотання.

Наразі, з огляду на причини неналежного виконання відповідачем зобов'язання щодо своєчасної оплати його ступінь вини, те, що заборгованість відповідача виникла ще до початку оголошення війни на території України та ведення активних бойових дій, а також враховуючи що відповідні кошти щодо субвенцій, з якими пов'язується проведення оплати, двічі передбачалось надати, проте не проведені відсутні докази вчинення позивачем активних дій по їх отриманню – колегія суддів не вбачає підстав для зменшення заявлених до стягнення 3% річних.

Щодо питання розподілу судових витрат у даній справі колегія суддів виходить з такого.

Положеннями статті 59 Конституції України встановлено, що кожен має право на професійну правничу допомогу. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

Відповідно до пункту 12 частини 3 статті 2 Господарського процесуального кодексу України основними засадами (принципами) господарського судочинства, зокрема є відшкодування судових витрат стороною на користь якої ухвалене судові рішення.

Метою запровадження цього принципу є забезпечення особі можливості ефективного захисту своїх прав в суді, ефективно захиститись у разі подання до неї необґрунтованого позову, а також стимулювання сторін до досудового вирішення спору.

Як вказано у рішенні Конституційного Суду України від 30.09.2009 року №23рп/2009, правова допомога багатоаспектною, різною за змістом, обсягом та формами і може включати консультації, роз'яснення

складення позовів і звернень, довідок, заяв, скарг, здійснення представництва, зокрема в судах та інших державних органах тощо. Вибір форми та суб'єкта надання такої допомоги залежить від волі особи, як бажає її отримати. Право на правову допомогу - це гарантована державою можливість кожної особі отримати таку допомогу в обсязі та формах, визначених нею, незалежно від характеру правовідносин особи з іншими суб'єктами права.

Згідно з частиною першою статті 123 Господарського процесуального кодексу України судові витрати складаються з судового збору та витрат, пов'язаних з розглядом справи, до яких, відповідно до пункту частини третьої зазначеної статті належать витрати на професійну правничу допомогу.

Частинами першою, другою статті 126 Господарського процесуального кодексу України передбачено, що витрати, пов'язані з правничою допомогою адвоката, несуть сторони, крім випадків надання правничої допомоги за рахунок держави. За результатами розгляду справи витрати на професійну правничу допомогу адвоката підлягають розподілу між сторонами разом із іншими судовими витратами.

Для цілей розподілу судових витрат: 1) розмір витрат на професійну правничу допомогу адвоката, в том числі гонорару адвоката за представництво в суді та іншу професійну правничу допомогу, пов'язану з справою, включаючи підготовку до її розгляду, збір доказів тощо, а також вартість послуг помічник адвоката, визначається згідно з умовами договору про надання правничої допомоги та на підставі відповідних доказів щодо обсягу наданих послуг і виконаних робіт та їх вартості, що сплачена або підлягає сплаті відповідною стороною або третьою особою; 2) розмір суми, що підлягає сплаті в порядку компенсації витрат адвоката, необхідних для надання правничої допомоги, встановлюється згідно з умовами договору про надання правничої допомоги на підставі відповідних доказів, які підтверджують здійснення відповідних витрат.

Згідно з пунктом 4 частини першої статті 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» договір про надання правової допомоги - домовленість, за якою одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правової допомоги другій стороні (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правової допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору.

Відповідно до ст.19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» видами адвокатської діяльності, зокрема, є:

- надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування держави;
- складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру;
- представництво інтересів фізичних і юридичних осіб у судах під час здійснення цивільного, господарського, адміністративного та конституційного судочинства, а також в інших державних органах перед фізичними та юридичними особами.

Гонорар є формою винагороди адвоката за здійснення представництва на надання інших видів правової допомоги клієнту. Порядок його обчислення, зміни та умови повернення визначаються у договорі про надання правової допомоги. При встановленні розміру гонорару враховується складність справи, кваліфікація і досвід адвоката, фінансовий стан клієнта та інші істотні обставини. Гонорар має бути розумним та враховувати витрачений адвокатом час (стаття 30 Закону).

Виходячи з наведених положень, надання правової допомоги адвокатом спрямоване на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів клієнта, недопущення їх порушень, а також задля сприяння її відновленню у разі порушення.

Розмір гонорару визначається лише за погодженням адвоката з клієнтом, а суд не вправі втручатися в ці правовідносини.

Відповідно до частини 1 ст.124 Господарського процесуального кодексу України разом з першою заявою по суті спору кожна сторона подає до суду попередній (орієнтований) розрахунок суми судових витрат, які вона понесла і які очікує понести у зв'язку із розглядом справи. Попередній розрахунок розмір

судових витрат не обмежує сторону у доведенні іншої фактичної суми судових витрат, які підлягають розподілу між сторонами за результатом розгляду справи.

Розмір судових витрат, які сторона сплатила або має сплатити у зв'язку з розглядом справи встановлюється судом на підставі поданих сторонами доказів (договорів, рахунків тощо). Такі докази подаються до закінчення судових дебатів у справі або протягом п'яти днів після ухвалення рішення суду за умови, що до закінчення судових дебатів у справі сторона зробила про це відповідну заяву. У разі неподання відповідних доказів протягом встановленого строку така заява залишається без розгляду (частина 8 статті 129 Господарського процесуального кодексу України).

Для визначення розміру витрат на професійну правничу допомогу з метою розподілу судових витрат учасник справи подає детальний опис робіт (наданих послуг), виконаних адвокатом, та здійснених ним витрат, необхідних для надання правничої допомоги (частина 3 статті 126 Господарського процесуального кодексу України).

Так, у позовній заяві позивач зазначав, що розмір судових витрат на правничу допомогу складає 20000,0 грн. На підтвердження таких витрат до позовної заяви позивачем надано договір про надання правової допомоги від 09.01.2023 року, додаткову угоду № 1 від 13.01.2023 року до договору, попередні (орієнтовний) розрахунок судових витрат, платіжної інструкції №2 від 23.01.2023 року.

Вказаними документами підтверджується, що загальна вартість наданої правничої (правової) допомоги складає 20000,00 грн.

Суд першої інстанції, виходячи із загальних засад господарського та цивільного законодавства справедливості, розумності та добросовісності, дійшов висновку, що заявлені позивачем до стягнення витрати на правничу допомогу складають 4% від заявленої ціни позову, обґрунтовані належним чином кореспондується з ч.4 ст. 126 Господарського процесуального кодексу України і підлягають покладенню на відповідача.

Колегія суддів зазначає, що саме лише зазначення відповідачем про неспівмірність витрат позивача на правничу допомогу без доведення у встановленому порядку такої неспівмірності (що у даному випадку зумовлено виключно його суб'єктивною поведінкою) не є підставою для зменшення розміру таких витрат.

Втручання суду у договірні відносини між адвокатом та його клієнтом у частині визначення розміру гонорару або зменшення розміру стягнення такого гонорару з відповідної сторони на підставі положення частини четвертої статті 126 ГПК України можливе лише за умови обґрунтованості та наявності доказів на підтвердження невідповідності таких витрат фактично наданим послугам. В іншому випадку, так втручання суперечить принципу свободи договору, закріпленому в положеннях статті 627 ЦК України принципу *pacta sunt servanda* та принципу захисту права працівника або іншої особи на оплату та своєчасність оплати за виконану працю, закріпленому у статті 43 Конституції України.

Відповідна позиція наведена у постанові Верховного Суду від 20.11.2020 року №910/13071/19.

Разом з тим, як свідчать матеріали справи, відповідачем доказів або обґрунтувань, в тому числі розрахунків, які б свідчили про неправильність розрахунку витрат або неналежність послуг адвоката – не надано.

Що стосується часу, витраченого фахівцем в галузі права, то зі змісту норм процесуального права можна зробити висновок, що достатнім є підтвердження лише кількості такого часу, але не обґрунтування, що саме така кількість часу витрачена на відповідні дії.

Не заслуговують на увагу аргументи, що вартість послуг на професійну правничу допомогу завищена та не відповідає ринковій ціні, оскільки чинним процесуальним законодавством не передбачено обов'язку сторони, яка заявляє клопотання про відшкодування витрат на правничу допомогу, доводити обґрунтованість їх ринкової вартості. Аналогічний висновок зробив Касаційний адміністративний суд складі Верховного Суду у справі №826/2689/15 від 09.04.2019 року.

На думку суду апеляційної інстанції судження апелянта щодо неналежності розміру витрат на правничу допомогу є суто суб'єктивним і непідтвердженим. Висновок про незначну складність справи

суб'єктивно-оціночним та не повинен впливати на судження щодо якості роботи адвоката. Критерію для визначення «неминучості» витрат на правову допомогу законодавцем не визначено. Однак, враховуючи що інтереси в господарському суді представляє адвокат, то витрати на нього з метою захисту прав та інтересів є неминучими.

Враховуючи те, що позивачем підтверджено правовий статус адвоката, вчинення відповідних дій з метою представництва та захисту інтересів сторони у справі, а також співмірність розміру витрат з наданими послугами, апеляційний суд вважає, що висновки суду першої інстанції про обґрунтованість заявлених витрат і їх покладення на відповідача є вірними.

Відповідно до статті 55 Конституції України, статей 15,16 Цивільного кодексу України кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорування.

Статтею 13 Господарського процесуального кодексу України встановлено, що судочинство господарських судів здійснюється на засадах змагальності сторін. Учасники справи мають рівні права щодо здійснення всіх процесуальних прав та обов'язків, передбачених цим Кодексом.

Відповідно до вимог ст. 73 Господарського процесуального кодексу України, доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

Згідно ст. 74 Господарського процесуального кодексу України кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень.

Згідно ст. 77 Господарського процесуального кодексу України обставини, які відповідно до законодавства повинні бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватися іншими засобами доказування.

Статтею 86 цього ж кодексу визначено, що суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів.

Колегія суддів зазначає, що апелянтом всупереч приписів ст. 73 та ст. 74 Господарського процесуального кодексу України не доведено факту, а також не надано належних та допустимих доказів у підтвердженні належного виконання умов договору № 224 від 25.11.2020 року щодо своєчасного розрахунку встановленому порядку та розмірі.

Статтею 236 Господарського процесуального кодексу України передбачено, що судові рішення повинні ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законними і обґрунтованими. Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права при дотриманні норм процесуального права. Судове рішення має відповідати завданню господарського судочинства, визначеному цим Кодексом. Обґрунтованими є рішення, ухвалене на підставі повної і всебічної з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні, з наданням оцінки всім аргументам учасників справи.

На підставі вищевикладеного, колегія суддів дійшла висновку про відсутність підстав для задоволення апеляційної скарги в зв'язку з її юридичною та фактичною необґрунтованістю та відсутністю фактів, які свідчать про те, що оскаржуване рішення прийнято з порушенням судом норм права. Доводи апеляційної скарги не спростовують наведені висновки колегії суддів, у зв'язку з чим апеляційна скарга Комунального некомерційного медичного підприємства «Центр первинної медико-санітарної допомоги № 1» міста Кременчука не підлягає задоволенню з підстав, викладених вище, а оскаржуване рішення Господарського суду Полтавської області від 07.04.2023 року у справі № 917/193/23, яке відповідає вимогам статті 236 Господарського процесуального кодексу України, має бути залишене без змін.

Вирішуючи питання розподілу судових витрат, колегія суддів зазначає, що оскільки в задоволенні апеляційної скарги відмовлено, то судові витрати понесені заявником апеляційної скарги, у зв'язку з переглядом справи у суді апеляційної інстанції, відшкодуванню не підлягають в силу приписів статті 12 Господарського процесуального кодексу України.

Керуючись статтями 13, 73, 74, 77, 86, 129, 240, 269, 270, п.1, ч.1 ст.275, 276, 281, 282, 284 Господарськог процесуального кодексу України, Східний апеляційний господарський суд,-

ПОСТАНОВИВ:

Апеляційну скаргу Комунального некомерційного медичного підприємства «Центр первинної медикс санітарної допомоги №1» міста Кременчука залишити без задоволення.

Рішення Господарського суду Полтавської області від 07.04.2023 року у справі №917/193/23 залишити без змін.

Дана постанова набирає законної сили з дня її прийняття. Порядок і строки її оскарження передбачено ст. 286 - 289 Господарського процесуального кодексу України.

Повний текст складено 23.06.2023 року.

Головуючий суддя

В.С. Хачатрян

Суддя

Р.А. Гетьман

Суддя

В.В. Россолов